

D. Deddens

I.

'Wij worden zoo dikwijls op dat gereformeerde kerkrecht en de beginselen ervan gewezen, dat het bijna begint te walgen.'

Het is eind 1883. In de Nederlandse Hervormde Kerk is in het begin van dat jaar de nieuwe proponentenformule van kracht geworden. In april is te Amsterdam de conferentie van gecommitteerde kerkeraadsleden gehouden. In het najaar heeft Kuyper zijn *Tractaat van de Reformatie der Kerken* doen verschijnen. Kerkrechtelijke beschouwingen hebben een grote plaats ingenomen in *De Heraut*. Wie lucht in de hier geciteerde woorden zijn hart? Een hervormde opponent, ethisch, modern? De openhartige verklaring is afkomstig uit Kampen; van hem die daar zelf het gereformeerde kerkrecht doceert: Helenius de Cock, zoon van de vader van de Afscheiding.¹

De afgescheidenen, teruggekeerd tot de gereformeerde belijdenis en kerkorde, zoals die was vastgesteld op de synode van Dordrecht (1618/1619), krijgen van Kuyper kritiek te horen niet alleen op de *Acte van Afscheiding of Wederkeering* van Ulrum en op de beweging van de Afscheiding, maar ook op het collegialisme bij hen, waardoor 'sommigen ook onder hen het gescheiden *kerkgenootschap* zich denken als hoofdidee, en de *plaatselijke kerken* als van dat genootschap de compartimenten'. 'Dit is *ongereformeerd* en zal door de heerschappij van het gereformeerde beginsel ook uit deze kerken allengs worden uitgedreven', verzekert Kuyper in zijn *Tractaat*.²

We maken even een sprong; het is eind 1892. Nu, na de Vereniging, heeft De Cock kerkrechtelijk nog iets op z'n hart. Hij heeft er eerder over gezwezen, om het streven naar vereniging niet te bemoeilijken. De uit de Doleantie voortgekomen kerken hebben in totaal vier ('voorlopige') synoden gehouden. Als praeses van de tweede, de derde en de vierde synode heeft één en dezelfde persoon gefungeerd, dr. A. Kuyper, emeritus-predikant. Kerkrechtelijk was het onjuist dat dezelfde persoon driemaal achtereen de leiding kreeg, bovendien was het onjuist dat bij herhaling een emeritus-predikant naar de synode werd

1. *De Bazuin*, 31, no. 51 (21 dec. 1883).

2. *Tractaat van de Reformatie der Kerken*, Amsterdam 1883, 199v.